

פר' בראשית . תשע"ב
נא לשמור על קדושת הגליון !

"זְכָרוֹן מֵאֵיר"

"פניני מוסר"

[מתוך הקדמה לספר "ארחות צדיקים"]

סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם (קהלת יב ג).

ניתנה לאדם תורת אמת, להורותו הדרך הישרה. כי האדם הוא חביב מאוד לפני השם.

כל אדם הנלבב ישתדל בכל כוחו להגיע לתכלית הטובה. שאם הגיע אדם למעלה טובה, לעולם יחמוד לעלות אל מעלה שהיא למעלה ממנה, עד שיגיע לתכלית הטובה, בזה יגיע לעולם הגמול שהוא עולם הבא.

יש מדות שצריך ליקח מהן הרבה, כגון הענווה והבושת ודומיהן, ויש מדות שצריך ליקח מהן מעט, כגון הגאווה והעזות והאכזריות.

מי שטבעו נוטה למדה רעה או שהורגל במדה רעה, ולא יתן אל לבו לשוב ממנה, אך תמיד מתגבר בה – זה מביא אותו שימאס ויגעל במדות טובות. וכמו שבחולי הגוף טועמים המר מתוק והמתוק מר, ויש מן החולים שמתאוה למאכל שאינו טוב לו ושונא מאכל הטוב, הכל לפי רב החולי, כך יש בני אדם שנפשתיים חולות, ואוהבים הרעות ושונאים דרך הטובה ומתעצלים ללכת בה, והיא כבידה עליהן מאוד לפי חולקם.

וכיצד ומה הוא תקנת חולי הנפש? ילכו אצל החכמים, שהם רופאי הנפשות, שמלמדין אותם עד שיחזירו לדרך טובה.

יש שאינו מכיר חסרונו, ואינו מבחין בדרכיו המגונים. אף על פי שהוא חושב תמיד מה יעשה, ומחפש מעשה הטוב – לא ישיגו, כיון שאינו מכיר חסרונו.

יש שהוא יודע מדות הרעות שיש בו, וחושב לצאת מהם ולאחוז במדות טובות, ולא ישיג כל ימיו דרך הישר, מחמת שמתעצל לחפש המדות הטובות כראוי.

הרוצה להביא נפשו לידי מדות הטובות – צריך לערב יראת שמים עם כל מדה ומדה. כי יראת השם היא קשר המחזקת כל המדות, ודומה לחוט שהכניסוהו לתוך חורי המרגליות, וקשרו קשרים בתחתיתו להחזיק כל המרגליות.

ומי שהולך בחושך ואינו מתבונן בתיקון המדות, אפשר שתהא בו מדה המאבדת כל זכויותיו. כגון המתגאה במעשיו, ומתפאר ומייפה עצמו תמיד בגנות של חברו ומתכבד בקלונו. והאיש ההוא דומה למי שממלא חבית יין משובח, ויש בתחתית החבית נקב קטן – אין ספק שיאבד כל היין המשובח בנקב הקטן אם לא יסתום אותו. כך המתגאה הזה: אף על פי שהוא מלא תורה, יאבד הכל על ידי המדה הרעה הזאת אם לא יחוש לתקנה.

האדם - מדותיו הרעות, כגון התאוה והגאווה והשנאה והכעס וכיוצא בהן – מתגלגלות בלבו תמיד; ואם יתעלם ולא יתקנם – יעקר מלבו אור האמת וימש חושך. ועל זה נאמר (תהלים טז ח): "שוויתי יי לנגדי תמיד".

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

[פתיחה ללימוד התורה]

כתב "חובות הלבבות", ראוי לך להתחיל בעת חוזק שכלך והכרתם לעיין בספר תורת-האלוקים וספרי נביאים כמי שלא למד מהם, וכו', וכן תעשה בדברי החכמים וכו'. ואל תנוח דעתך על מה שנתברר אצלך בתחלת לימודך, אלא תבע עליו את נפשך כמי שמתחיל בו וכו', אז ייראה לך מסודות התורה וסודות החכמים מה שאי אפשר להשיגו מצד לימוד המלמדים אותך בתחלת עניינך וכו', כי צורת העניינים הדקים אצל מי שהכרתו חלושה אינן כצורתם אצל מי שהכרתו חזקה, וכל אשר תוסיף הכרת האדם כן יוסיף בירור בעניינים. **עד כאן לשונו.**

פרשת השבוע

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

זה היה יסוד ועיקר תורת רבנו ("הסבא מסלבודקה") זצ"ל, לזה היה ממריצנו כל הימים, תמיד שח והטיף דברים שלמעלה מההשגה הפשוטה והיומית שאנו רגילים בה, אם נחשלו להגביה עוף יחד אתנו לשמי מרומים, היה זה מפני צמצום המחשבה וקוצר ההשגה המקנת בנו מימי הנוער, וכו' השפיע על תלמידיו כל אחד לפי ערכו ותפיסתו, לחשוב בהבנה אחרת מיוחדת וגישה אחרת מיוחדת למאמרי חז"ל, לגלות בהם את מצפונם, והכל מתוך רוחב המחשבה, היקף ההשגה, הנובעת מתוך גדלות האדם, רוחב לבו והיקף שכלו שהשתחרר מכבלי הצמצום והרגלי העיון שהורגל בהם לפניו "בתחלת ענייניו".

* * *

פרשה שתומה הוא חטאו של אדם הראשון, שהרמב"ן כתב שאין לנו בו הבנה.

עלינו לזכור שלושה דברים: אדם הראשון היה נביא, היה יציר-כפיו של הקב"ה, היה בגן-עדן והיה כל ענינו שם להתענג על ה'. - וא"כ על כגון-דא נאמר "במופלא ממך אל תדרוש", כמובא בחגיגה דף יג. אמנם הובא (מס' חגיגה) שם עוד "במה שהורשית התבונן". והנה אמרו חז"ל (מס' ד"א פ"ה): "לעולם אל יכנס אדם פתאום לבית-חבירו, וילמדו כל אדם דרך-דרך מן המקום שעמד על פתח הגן וקרא לו לאדם, שנאמר ויקרא ה' אלוקים אל האדם ויאמר לו אִיָּפָה". ומי שאינו נוהג כך, כינוהו חז"ל (ויק"ר א-טו) תלמיד-חכם שאין בו דעת ונבילה טובה הימנו. ואפילו בשעת כעס ועברה, הרי כאן היתה להקב"ה תביעה על האדם שלא עמד בציוויו אפילו שעה אחת ו"החריב את העולם" וכו'. וזוהי הדרך הישרה שעלינו ללמוד מכאן: לדעת כיצד לדבר אפילו בשעת כעס ועברה, - בנעימות ובמתיקות ככל האפשר, וליתן פתחון-פה ולשמוע את ההתנצלות ולהקדים רחמים לרוגז.

ואתה תמשל בו. מרן הסבא מסלבודקה זצ"ל אמר בזה דבר עמוק.

אכן היצר הרע הוא חזק מאוד, אבל אין לו אפשרות להשפיע על האדם אלא אם השכל (של האדם) יהיה כנוע וכפוף אליו (אל היצר הרע), כי כל מעשי-האדם הם עפ"י השכל. ולכן אם יתגבר האדם וישליט את עצמו על שכלו, ויבחון את פיתויי-היצר לאור השכל, אזי יראה שכל פיתוייו הם כמגדל הפורח באויר ואין בהם ממש, וינצחו, כי כל כחו במשאות-שוא ומדוחים.

* * *

[עפ"י "לב אליהו" מאת רבנו הגה"צ ר' אליהו לאפיאן זצ"ל].

בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ. אמרו חז"ל: בשביל התורה שנקראת ראשית, ובמד"ר אמרו: אמרה תורה הקב"ה נסתכל בי וברא את העולם. הקב"ה ברא את העולם בשביל התורה, מכיון שעלה ברצונו כביכול לברוא שמים וארץ ולהוריד התורה למטה בארץ, ברא את האדם בארץ ובא לו יצה"ר וכו' ונתן לו את התורה שמזהירתו ומאירה לו את הדרך בחייו שלא לגנוב ושלא לרצוח וכו'. כמו-כן במצוות עשה שהקב"ה רצה לזכות את האדם במצוות-עשה של נטילת לולב ממילא הוצרך האדם ליטע דקלים ולגדל לולבים. וכו'.

ניתנה לו לאדם, כנגד כח תאוותו, נשמה עליונה, כח אלוקי, אשר יוכל לעצור בעדו מלהשחית, וכן לזרז לקיים מצוות התורה שיזכה על-ידם לחיי עולם הבא חיי נצח עולם ועד וכמ"ש "ובחרת בחיים", ומה יניע אותו לבחור בחיים, הוי אומר יראת-השם אשר בקרבו. ואמרו חז"ל: "אדם שונה מדרש הלכות ואגדות ואין בו יראת-חטא, אין בידו כלום". ומתוך יראת ה' יגיע לאהבת ה'.

אמר הכתוב: "עיר פרוצה אין חומה, איש אשר אין מעצור לרוחו", כלומר אדם שיש לו מעלות נכבדות ויקרות ומדות טובות להפליא, אבל בכל-זאת אם עולה בו איזה רצון אין בו כח לעצור סערת רצונו שלא יתפרץ, כל אחד ואחד לפי רצונות טבעו אחד לכבוד ואחד לממון וכו', ואז הרי הוא מאבד כל הנכבדות שבו, כי זה הכלל שאין האדם יכול לקנות לו מדה ומעלה טובה איזושהי רק אם בתחלה כבר קנה לו

והשתדל בעצמו שיהיה לו מעצור לרוחו, והיינו "כבישת היצר". וזוהי ההתחלה! שיהא לאדם כח המעצור דהיינו כבישת היצר, וכשיכבוש יצרו יסתייע אח"כ מן השמים ויגיע לאבת ה' יתברך. והנה הראשית של היום אם אדם זוכה לקדשו, מתקדש כל היום אתו, ומהו ראשית היום? התפלה, והיא אחת מהארבעה דברים הצריכים חיזוק, כי בזה מתאמץ יצה"ר מאוד להכשיל את האדם ולקלקל לו את הראשית של היום, ומי לנו גדול מרבנו ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל שכותב: ביום זה שהתפללתי בבוקר היטב היה הולך לי כל היום בעסק התורה טוב וכו'".

פלפולא דאורייתא

הקדים ברכת הקידוש לבופה"ג

שכח לומר ברכת בופה"ג והתחיל בברכת הקידוש, הביא בתהלה-לדוד (סי' רע"א סקט"ו) בשם תוספת-שבת (סי' רח"צ סק"ב) שיאמר בופה"ג לאחר הקידוש, [והוסיף שבשו"ע הרב כתב שהעושה כן נוהג כבית-שמאי ולא יצא ידי חובתו].

והנה כשמוציא גם אחרים בקידוש, יל"ד שהשומעים סברו בתחילת הברכה שמברך בופה"ג, וא"כ מצד "פתח בחמרא" אה"נ דאזלין לקולא, ואע"ג דקידוש דאורייתא מ"מ הא דבעינן נוסח ברכה הוא מדרבנן.

אבל יל"ד דלא היתה כונתם למצות-קידוש, ועוד העירוני דאולי לא שרינן ב"פתח בחמרא" אלא כשמברך על אותו כוס, ואף דשרינן "פתח בחמרא" גם כשמוציא אחרים מ"מ בדרך כלל הטעות אינה אצל השומעים. וצריך לעיין במשמעות דברי התוספת-שבת שלא חילק בזה.

התחיל באמירת הלל קודם שבירך על ארבעת המינים

עובדא הוי בש"ץ שפתח בברכת-ההלל קודם שבירך ונטל ארבעת המינים.

והנה לכי מותר לו לברך באמצע ההלל כיון דהוי לצורך הנענועים, אמנם י"ל שינענע בלא ברכה ויכוון שלא לצאת מצות נטילת לולב כדי שיוכל לברך על הלולב לאחר ההלל. [וי"ל"ע לפי שיטת התוס' שמקיימים עיקר המצוה בשעת הנענועים, אמנם י"ל דבכה"ג הפסיד דבר זה, וצ"ע].

ואם יכול לשמוע ברכה מאחר שיוציאנו, לכי עדיף לעשות כן לפי מה דקיי"ל כרש"י ד"שומע כעונה" לא חשיב הפסק.

אמנם צ"ע דהא לכי אסור לענות אמן, דהלל שלם דינו לענין הפסק כמו קריאת-שמע, אלא די"ל דכיון דהוי מענין הברכה שיוצא בה לא חשיב הפסק, ומ"מ יתכן שאסור לו להביא עצמו לידי כך. [ועוד שאם כבר מפסיק יכול לברך בעצמו]. וצ"ע.

[ועי' בדין מי שהביאו לו תפילין באמצע ברכת קריאת שמע, או שיצא לביהכ"ס באמצע ברכת קריאת שמע].

הפעלת מכשירים חשמליים בשבת

א. בשו"ת "בית יצחק" אסר משום "מוליד", והרבה פוסקים נקטו כדבריו, [מיהו צריך ברור אם החזו"א פליג]. והנה כשדנו החזו"א והגרשז"א אודות הפעלת "מכשיר שמיעה" בשבת, לא דנו כלל מצד מוליד [ועד שראה הגרשז"א את דברי החזו"א התיר את הדלקתו וכיבויו], וביאור הדבר שה"מוליד" אינו ב"זרימת הזרם" אלא ב"פעולת המכשיר" [כגון סיבוב כנפי המאוורר], וב"מכשיר שמיעה" אין שום פעילות אלא בהישמע קול או רעש אבל עצם הפעלתו אין בה שום פעילות [ואם נדלקת נורה יל"ד].

- ב. וכשאדם מדבר אל מי שמרכיב "מכשיר שמיעה", וע"י כך מביא ל"פעולת המכשיר", נר' שאין בזה משום "מוליד" דאינו יוצר "מצב", כיון שהמשכיותה של הפעולה תלויה בהמשך השמעת הקול.
- ג. וגם ב"מכשיר שמיעה מהסוג החדש" שכאשר נשמע קול, מפעיל המכשיר מעגלים חשמליים פנימיים [ע"י "מוליכים למחצה"], אין איסור מצד "מוליד" מהטעם הנ"ל [ואם נדלקת נורה יל"ד].
- ד. ומצד מלאכת "בונה", אם מפעיל את המכשיר ע"י "קירוב מגעים" אסור [כדברי החזו"א], אבל הפעלה ע"י השמעת קול אין בה "קירוב מגעים". ומצד שע"י דיבורו המכשיר משמיע קול אין בזה משום בונה לפי דברי החזו"א בספרו.
- ה. ולפי מה ששמעתי התיר החזו"א בזמנו לדבר אל אדם אשר מרכיב "מכשיר שמיעה", [אבל ראיתי שיש שהביאו בשמו שאסר וצ"ע]. וצריך לברר אודות "מכשיר שמיעה מהסוג החדש" שלא היה בזמן החזו"א.
- ו. והנה עיקר סברת החזו"א דהוי "בונה" הוא ב"חיבור המגעים", ולא בגלל זרימת הזרם [ויש כמה עדויות בזה שהחזו"א אסר להוריד מתג חשמלי גם כשהזרם מנותק], אבל במכתבו להגרשז"א כתב סברא נוספת שחוששים משום בונה כיון ש"מתקן החוט ממות לחיים", [ולענ"ד כנר' שסברא זו אין צריך לחוש לה לדינא]. וגם עפ"י סברא זו [השניה] יל"ד אם חשיב "מתקן החוט ממות לחיים" כיון שאינו יוצר מצב מתמשך מצד עצמו והכל תלוי בהמשך הדיבור.
- ז. והנה דעת החזו"א [כך משמע ממכתבו להגרשז"א] שאין דנים על "הפעילות החשמלית" שבתוך החוט, וה"ממות לחיים" הוא ההפעלה של המכשיר. [וכמדוי' שבאחיעזר ח"ג תשו' סי' נר' דס"ל שדנים על "הפעילות החשמלית"]. והנה אף ד"מוליד" חשיב רק כשנוצר "מצב פעילות", כדי שייחשב "תיקון החוט ממות לחיים" סגי בעצם האפשרות של המכשיר לפעול כאשר ישמע קול.
- ח. באופן כללי קיים חשש שמכיון שמתחדשים בכל-עת שינויים, לא ניתן להתיר פעולה אף אם במכשיר הנדון היא מותרת, כיון שתהיה אסורה בדגם אחר שיתחדש, ויביא הדבר מכשולים ח"ו.

לע"נ ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלבי"ע כ"י מרחשון תשי"ע ולע"נ מרת עדינה ב"ר בנימן ע"ה נלבי"ע ט' כסלו תשי"ג ולע"נ מרת ניטל ב"ר משה דוד נלבי"ע י"ב טבת תשע"א ולע"נ ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלבי"ע כ"י טבת תשי"ע ולע"נ ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלבי"ע כ"י טבת תשס"ח ולע"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלבי"ע ל' שבט תשס"ג ולע"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלבי"ע ו' ניסן תשס"ט ולע"נ הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלבי"ע י"ד ניסן תשע"א ולע"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלבי"ע י"ח אייר תשס"ט ולע"נ מרת מרים (מליה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נלבי"ע י"א סיון תשע"א

* * *

נא להעתיר בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בוגרי הישיבה הם שנכפנו קשה בתארת דרכים) ולרפואת הרב יאיר בן זעלדע פייגע לרפוי"ש בתושחי

e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-אי"ש רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק טל: 050-4125547

כתובת למכתבים:

ת.ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters:

P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel Ltd.

Branch: pagi bnei-brak no: 188

Branch adres: 42, chazon ish st.

Bnei-brak 51511

Swift code: firbilltxxx

Iban: il 4505218800000435120

Name: kollel zichron meir

כתובת עמותת "בית יוסף קדימה" ת.ד. 722 קדימה 62920 (ביהמ"ד רח' מיימון 13), ע"ר 580447498

שיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד בביהמ"ד "דרכי אי"ש" במוצאי שבת קודש פר' בראשית בשעה 9.00

הציבור מוזמן